Agenția Națională pentru Romi

USDRR ROMANIA

ADPAI

PROIECTUL ȘCOALA DIALOGULUI · SUPORT DE CURS

Seminar de formare și informare

Suport de curs pentru instructori de educație și angajați ai administrației publice

„ȘCOALA DIALOGULUI – Formare și educație pentru toleranță, incluziune și valori democratice”
Beneficiar: Uniunea Social Democrată a Romilor din România (USDR) · Partener: Asociația pentru Dezvoltare Profesională și Antreprenoriat Inovativ (ADPAI)
Proiect finanțat de Agenția Națională pentru Romi în cadrul Programului „Romi pentru România” 2026.

INTERCULTURALITATEA

INTERCULTURALITATEA reprezintă procesul de contact, dialog, interacțiune și influență reciprocă între culturi diferite. Spre deosebire de simpla coexistență a mai multor culturi în același spațiu, ea pune accentul pe schimbul activ de idei, valori și tradiții, promovând toleranța și învățarea mutuală.

Caracteristici esențiale

- Dialog bidirecțional: Presupune o comunicare activă și de la egal la egal între grupuri culturale eterogene.
- Dinamism: Culturile nu rămân izolate; ele se transformă și se îmbogățesc reciproc prin contact direct.
- Incluziune socială: Combate stereotipurile, discriminarea și marginalizarea minorităților.
- Compasiune și respect: Dezvoltă empatia și capacitatea de a înțelege lumea din perspectiva celuilalt.

Diferența dintre Multiculturalitate și Interculturalitate

Diferența majoră rezidă în tipul de interacțiune dintre comunități:

- Multiculturalitatea: Reprezintă o stare de fapt, o coexistență pasivă a mai multor culturi în același spațiu geografic sau social, deseori fără interacțiuni profunde între ele.
- Interculturalitatea: Este un proces dinamic, un raport activ de cooperare în care culturile interacționează constructiv, generând un spațiu comun de dialog.

Domenii de aplicare

- Educație: Implementarea unor programe de educație interculturală în școli pentru a-i învăța pe elevi respectul pentru diversitate.
- Mediu profesional: Gestionarea echipelor globale prin valorificarea perspectivelor culturale diferite.
- Proiecte internaționale: Inițiative europene de tineret, precum programele de voluntariat sau schimburile de experiență.

DISCRIMINAREA

DISCRIMINAREA reprezintă orice deosebire, excludere, restricție sau preferință nedreaptă aplicată unei persoane sau unui grup, bazată pe criterii precum rasa, naționalitatea, etnia, religia, sexul, orientarea sexuală, vârsta sau dizabilitatea. Conform legislației din România, gestionată de Consiliul Național pentru Combaterea

Discriminării (CNCD), acest comportament are ca scop sau ca efect restrângerea ori anularea recunoașterii și exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului.

Formele principale de discriminare

- Discriminare directă: Tratarea mai puțin favorabilă a unei persoane față de alta aflată într-o situație comparabilă, din cauza unei caracteristici protejate.
- Discriminare indirectă: Aplicarea unor practici sau reguli aparent neutre, dar care dezavantajează vizibil un anumit grup de persoane.
- Hărțuire: Orice comportament nedorit care duce la crearea unui cadru intimidant, ostil, degradant sau ofensator.
- Discriminare pozitivă: Măsuri temporare luate de stat pentru a sprijini grupuri defavorizate în scopul obținerii egalității reale (acțiuni afirmative).

Criterii legale de discriminare în România

Conform Ordonanței Guvernului nr. 137/2000, faptele sunt considerate discriminatorii dacă sunt motivate de:

- Rasă, naționalitate, etnie, limbă sau religie
- Sex, orientare sexuală sau vârstă
- Categorie socială, convingeri sau avere
- Handicap, boală cronică necontagioasă sau infectare HIV

Discriminarea reprezintă orice deosebire, excludere, restricție sau preferință nedreaptă aplicată unei persoane sau unui grup, bazată pe criterii precum rasa, naționalitatea, etnia, religia, sexul, orientarea sexuală, vârsta sau dizabilitatea. Conform legislației din România, gestionată de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD), acest comportament are ca scop sau ca efect restrângerea ori anularea recunoașterii și exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului.

- Rasă, naționalitate, etnie, limbă sau religie
- Sex, orientare sexuală sau vârstă
- Categorie socială, convingeri sau avere
- Handicap, boală cronică necontagioasă sau infectare HIV.

RASISMUL

RASISMUL este o concepție social-politică antiștiințifică și un set de atitudini, bazat pe convingerea infondată că rasele umane sunt inegale din punct de vedere biologic, intelectual și cultural, ceea ce ar determina superioritatea naturală a unor grupuri față de altele.

Această ideologie se manifestă prin prejudecăți, marginalizare și tratament inechitabil bazat pe rasă, etnie sau naționalitate.

Cele 4 niveluri de manifestare ale rasismului

Conform analizelor sociologice moderne, rasismul nu se rezumă doar la insulte individuale, ci operează pe patru niveluri distincte:

- Interpersonal: Atitudini, prejudecăți sau acțiuni discriminatorii exprimate direct între indivizi (ex. jigniri, hărțuire).
- Internalizat: Asimilarea inconștientă a stereotipurilor rasiste de către persoanele care aparțin chiar grupului discriminat.

- Instituțional: Politici, reguli și practici din cadrul unei organizații (școli, companii, spitale) care produc rezultate inegale.
- Structural / Sistemic: Interconectarea sistemelor sociale (justiție, locuințe, economie) care mențin și perpetuează avantajele unui grup dominant

DISCURSUL DE INSTIGARE LA URĂ

DISCURSUL DE INSTIGARE LA URĂ (în engleză hate speech) este definit de Dicționarul Cambridge (d) drept „discursul public care exprimă ură sau încurajează violența împotriva unei persoane sau a unui grup pe bază de rasă, religie, sex sau orientare sexuală". Un astfel de discurs este de obicei disprețuitor sau ostil unui individ sau grup de indivizi care aparțin unei anumite rase, culori, națiuni, sex, handicap, religie sau orientare sexuală. Definiția legală a discursului care instigă la ură diferă de la o țară la alta.

Au existat numeroase dezbateri cu privire la legislația privind libertatea de exprimare și discursul care instigă la ură. Legile unor țări descriu discursul instigator drept declarații, gesturi sau comportamente care fie incită la violență împotriva unui grup sau a unui individ în baza apartenenței sale la un anumită categorie, fie intimidează sau denigrează indivizi deoarece aparțin unui anumit grup. Legea poate identifica un grup în baza anumitor caracteristici. În unele țări, discursul care instigă la ură nu reprezintă un termen legal. Mai mult, în unele țări - inclusiv în Statele Unite - o mare parte din ceea ce se încadrează în categoria „discursurilor instigatoare la ură" este protejat prin constituție. În alte țări, o victimă a acestor discursuri poate solicita despăgubiri în conform dreptului civil (d), dreptului penal sau ambelor.

ATITUDINILE OSTILE ȘI PREJUDECĂȚILE LA ADRESA ROMILOR

ATITUDINILE OSTILE ȘI PREJUDECĂȚILE LA ADRESA ROMILOR și a altor grupuri vulnerabile reprezintă o problemă persistentă în societatea contemporană, având rădăcini istorice adânci (cum ar fi secolele de robie și marginalizare) și manifestări complexe în prezent.

Acest fenomen – adesea denumit în cazul romilor drept antițigănism sau antiziganism – se manifestă sub mai multe forme principale:

1. Stereotipuri și stigmatizare generalizată:

- Etichetarea frecventă a comunităților de romi sau a persoanelor din medii vulnerabile (sărăcie, lipsă de acces la educație) prin prisma unor comportamente infracționale, a lenei sau a refuzului de a munci. Aceste generalizări ignoră complexitatea socio-economică și responsabilitatea structurală a societății.
- Asimilarea identității etnice cu marginalizarea extremă sau igiena precară, ceea ce alimentează respingerea socială.

2. Discriminare sistemică și instituțională:

- Educație: Segregarea școlară sau orientarea nejustificată a copiilor romi spre școli sau clase speciale (fără o evaluare psihopedagogică reală). Din cauza fricii de discriminare, mulți copii sau părinți aleg să își ascundă identitatea etnică.
- Ocuparea forței de muncă și locuire: Refuzul de angajare pe criterii etnice, precaritatea locuințelor, lipsa accesului la utilități de bază și ghetouizarea unor comunități.
- Interacțiunea cu autoritățile: Cazuri documentate de racursi instituționale sau utilizare disproporționată a forței în comunități defavorizate.

3. Discursul de ură și excluderea digitală/publică:

- Comentariile xenofobe și rasiste din mediul online și din discursul public, care normalizează ostilitatea sub pretextul „opiniei libere”.

Pentru a contracara aceste tendințe, organizații internaționale (precum Parlamentul European) și instituții naționale subliniază nevoia de politici publice coerente care să garanteze accesul egal la educație, locuire, sănătate și justiție, precum și sancționarea fermă a faptelor de discriminare

Combaterea segregării în școli

Este esențial să se ofere copiilor romi un început echitabil în viață, pentru a pune capăt ciclului intergenerațional de transmitere a sărăciei, spun eurodeputații, care doresc să pună capăt tuturor formelor de segregare școlară sau colectivă cu care se confruntă acești elevi. Aceștia condamnă practica discriminatorie de a plasa copii romi în școli pentru persoane cu dizabilități psihice, încă folosită în unele țări ale UE, și solicită Comisiei să continue presiunile pentru asigurarea combaterii segregării în școli de către statele membre, și să sesizeze Curtea de Justiție a Uniunii Europene în cazul neîndeplinirii obligatiilor, dacă este necesar.

Atitudinile ostile și prejudecățile la adresa romilor și a altor grupuri vulnerabile reprezintă o problemă persistentă în societatea contemporană, având rădăcini istorice adânci (cum ar fi secolele de robie și marginalizare) și manifestări complexe în prezent.

ANTIȚIGĂNISMUL

ANTIȚIGĂNISMUL (în engleză Antiromanism, în franceză Antitziganisme, în germană Antiziganismus, în rusă Антицыганизм, transliterat: Antiţîganizm) reprezintă ostilitatea, prejudecata sau rasismul direcționate către romi. Romii constituie astăzi una dintre cele mai vulnerabile comunități din Europa și cea mai marginalizată, săracă și persecutată, fiind o țintă frecventă a discriminării și prejudecății populațiilor majoritare.

Antițigănismul (în engleză Antiromanism, în franceză Antitziganisme, în germană Antiziganismus, în rusă Антицыганизм, transliterat: Antiţîganizm) reprezintă ostilitatea, prejudecata sau rasismul direcționate către romi. Romii constituie astăzi una dintre cele mai vulnerabile comunități din Europa și cea mai marginalizată, săracă și persecutată, fiind o țintă frecventă a discriminării și prejudecății populațiilor majoritare.

S-au identificat cel puțin trei forme de prejudecată și rasism împotriva romilor:

- antițigănism individual/personal - când cineva manifestă atitudini rasiste față de romi;
- antițigănism instituționalizat - când o instituție se angajează în comentarii rasiste sau acționează cu intenția de a face rău romilor;
- antițigănism instituționalizat personal - când un individ care se bucură de un anumit nivel de putere și poziție într-o instituție își manifestă propriile sentimente rasiste ca venind din partea instituției pe care o reprezintă.

Antițigănismul modern

Discriminarea romilor a continuat și după cel de-al Doilea Război Mondial și continuă și în prezent, cu precădere în țările din estul Europei precum România, Bulgaria, Slovacia, Serbia, Ungaria, Slovenia, dar și în țări precum Italia, Spania sau Franța. Adesea, romii trăiesc în cartiere mărginașe sau în comunități izolate de restul populației, uneori în ghetouri sau tabere ilegale și sunt supuși discriminării sociale la locul de muncă și în școli, fiind ținte ușoare ale abuzurilor organelor de poliție și a violenței motivate de etnie. Romii sunt frecvent folosiți în discursurile politice de majoritatea partidelor de extrema dreaptă pentru a justifica atitudini și acțiuni xeonofobe și rasiste și pentru a-și întări pozițiile electorale. În unele cazuri, astfel de discursuri au fost urmate de acte de violență.

Zeci de mii de romi sunt evacuați forțat din casele lor în fiecare an, mulți fiind nevoiți să trăiască mai apoi în tabere ilegale, fără căldură și apă caldă, unde uneori sunt atacați.

Un raport din 2012 Amnesty International dezvăluie o serie de cifre profund îngrijorătoare. În Irlanda, speranța de viață a nomazilor de sex masculin era cu 15 ani mai mică decât media națională. În Moldova, 59% din romi trăiau în sărăcie absolută, iar în Slovacia două treimi din copiii romi se aflau în grija statului. În ciuda deciziei Curții Europene a Drepturilor Omului, conform căreia copiii romi nu ar trebui educați separat de populațiile majoritare sau în școli pentru copiii cu nevoi speciale, aceasta continua să fie realitatea în multe țări, precum Ungaria, Republica Cehă, Slovacia sau România. În unele cazuri, autoritățile europene au mustrat țări membre pentru segregarea forțată a acestora. Există exemple de țări, printre care și România, unde romii au avut locuri speciale în unitățile de învățământ dar care nu au fost ocupate.

Antițigănismul în România

România găzduiește actualmente cea mai numeroasă populație de romi din Europa și este a doua țară din lume în acest sens, după Turcia. Se estimează ca trăiesc în jur de două milioane de romi în România, însă datele statistice reale sunt dificil de obținut, un procent semnificativ din populație refuzând să își declare apartenența etnică, conform recensământului efectuat în 2011. Motivele pentru care romii nu-și declară etnia sunt atât pe fond istoric (teama bătrânilor de deportare și epurare etnică), dar și actuale, ca rezultat direct al discriminării etnice: dificultatea sau imposibilitatea obținerii unui loc de muncă, lipsa accesului la educație și servicii medicale, necunoașterea drepturilor dar și eticheta profund negativă atașată de populația majoritară acestei minorități, alimentând sentimentul de rușine și neadecvare. O problemă rezultată din nedeclararea apartenței la un anumit grup etnic este subestimarea reprezentativității grupului în raport cu populația majoritară

Proiect finanțat de Agenția Națională pentru Romi · Programul „Romi pentru România” 2026 · www.scoaladialogului.ro

Proiect finanțat de Agenția Națională pentru Romi · Programul „Romi pentru România” 2026 · www.scoaladialogului.ro

Proiect finanțat de Agenția Națională pentru Romi · Programul „Romi pentru România” 2026 · www.scoaladialogului.ro

Proiect finanțat de Agenția Națională pentru Romi · Programul „Romi pentru România” 2026 · www.scoaladialogului.ro

Proiect finanțat de Agenția Națională pentru Romi · Programul „Romi pentru România” 2026 · www.scoaladialogului.ro